

III. "8. mai" 2/8-48

00332

En utredning om rettsstillingen i Norge i okkupasjonstiden

av von Waldkirch

Professor Juris ved universitetet i Bern

(Oversatt fra tysk)

Rettsstillingen for de embedsmenn — tjenestemenn — som ble i det okkuperte område.

Spørsmål: Hvilke plikter hadde de statstjenestemenn som ble i landet og arbeidet videre under okkupasjonsmakten?

1. Med okkupasjonen reiser det spørsmål seg om de tjenestemenn som er blitt i landet videre kan eller vil virke i sinne stillinger.

Det er sedvanlig og for det offentlige liv som oftest uomgjengelig nødvendig at tallrike tjenestemenn i distrikts eller stedlig forvaltning forblir i tjeneste under okkupasjonen. Hjemmeretten kan pålegge dem det som plikt eller ganske enkelt overlate det til eget skjønn, eller like-

frem forby det. Avgjørende er imidlertid ikke hva hjemlandets rett bestemmer, men derimot på hvilken måte okkupasjonsmakten ordner forholdene innenfor rammen av det folkerettslig tillatte.

Okkupasjonsmakten har rett til å bruke tjenestemenn til ytelser i samme utstrekning som den kan overfor befolkningen. Utelukket er dermed alle de tilfelle som berører troskapsplikten. For tjenestemenns vedkommende kan det siste også spille en særlig rolle fordi de ofte står i et fastlagt troskapsforhold.

Når tjenestemenn blir i tjeneste, eller blir tvunget til tjeneste under okkupasjonsmakten, så er de underordnet den myndighet som under okkupasjonen besørger forvaltningen. U-

middelbart eller middelbart har de overensstemmende hermed å utføre okkupasjonsmyndighetenes anvisninger. De kan ikke unndra seg denne plikt, hva enten de utøver tjenestevirksomheten frivillig eller under tvang.

2. For tjenestemennenes virksomhet i det okkuperte område gjelder hjemlandets rett i den utstrekning den ikke er forandret eller utfyllt av okkupasjonsmyndighetene. I forvaltningsområdet vil det hyppig forekomme at disse myndigheter utsteder nye forordninger. Tjenestemennene er også forpliktet til å anvende dem i sin tjenestevirksomhet.

Tjenestemannens egen stilling avhenger likeledes av hvordan forvaltningsretten arter seg under okkupasjonen. Hvis okkupasjonsmakten ikke treffer særlige anordninger, så gjelder det okkuperte lands rett videre. Også tjenestemannsforholdet kan av okkupasjonsmyndighetene underlegges en regulering som er tilpasset de endrete forhold.

I enhver henseende tas det dog forbehold om tjenestemannens troskapsplikt overfor sitt eget land. Denne må det tas hensyn til av okkupasjonsmakten, også i forordninger og anvisninger for tjenestemannens virksomhet og stilling.

3. Hvem som er tjenestemann avgjøres etter den okkuperte stats rett

og etter omfanget av det personale som står i tjenestemannsforhold i okkupasjonsøyeblikket. I videre forstand kan medregnes foruten de egentlige statstjenestemenn, også tjenestemenn i kommunene og andre offentlig-rettslige organisasjoner.

Vanskeligheter blir det for det tilfelle at personer blir oppnevnt til tjenestemenn under okkupasjonen når de tidligere ikke befant seg i slik stilling. Hvem som er ansvarlig for valget retter seg etter den rett som til dette tidspunkt gjaldt for det okkuperte område. Det er meget vel mulig at det da består bestemmelser fra okkupasjonsmyndighetene herom.

Hvis en slik er grunnlaget for valg av vedkommende, er det spørsmål om vedkommende overhode kan betraktes som tjenestemann for det okkuperte område. Etter omstendighetene er han en funksjonær for selve okkupasjonsmyndighetene. Denne omstendighet kan særlig forekomme ved sentrale eller distriktvisse embeter. For oppnevnelser i kommuneforvaltninger blir det derimot regelmessig kommunale myndigheter som har avgjørelsen, og så langt dette er tilfelle, kan den oppnevnte ikke betraktes som tjenestemann for okkupasjonsmyndighetene.

Om den oppnevnte kan tvinges til å anta oppnevnelser, avhenger av den gjeldende rett i det okkuperte områ-

de. Opprettholdelsen av det offentlige liv kan kreve utnevnelsen av nye funksjonærer. Okkupasjonsmakten kan overensstemmende hermed foreskrive at det er plikt å motta tjenestemannsoppnevnelser. Forbehold tas også her for forpliktelser som vilde berøre troskapsplikten overfor eget land.

4. Et særlig tilfelle kan ligge deri at det besatte område har en slags regjering som skylder okkupasjonsmakten sin beståen, og støtter sin virksomhet på den. LKO har ikke forutsett dette tilfelle, utelukker det på den annen side heller ikke. Om Quasiregjeringen som er helt avhengig av okkupasjonsmakten, kan betraktes som rettmessig, behøver her ikke å behandles. Det er nok å fastslå at tjenestemenn som blir tatt i tjeneste av Quasiregjeringen, sluttelig likeledes er avhengig av okkupasjonsmakten. For dem gjelder derfor regelmessig det samme som for tjenestemenn som trer nye i okkupasjonsmyndighetenes tjeneste.

Det her stillede spørsmål lar seg bare besvare rent generelt, da forholdene for personer som arbeider som tjenestemenn i okkupert område vil være forskjellige etter omstendighetene. Resultatet av de foranstående betraktninger kan formuleres slik:

a. Pliktene for de tjenestemenn som arbeider under en okkupasjonsmakt retter seg etter hjemlandets

rett, og de tilknyttet eller forandring av der av okkupasjonsmakten utgiftforskrifter. Troskapsplikten overfor eget land blir forbeholdt i etert tilfelle.

b. Den som under okkupasjonsmyndighetene arbeider som tjenestemann, hva ten frivillig eller tvungent, er gelrett forpliktet til å følge de i enhver tid gjeldende forskrift og anvisninger fra disse myndigheter. Så langt han handler deretter kan hans tjenestemannsvirksomhet ikke ansees som «bistand i råd eller dåd» etter § 86 i den norske straffelov, selv om anvendelsen av denne bestemmelsen i d hele tatt kunne ansees mulig.

Bern, den 11. oktober 1947.

v. Waldkirch

Professor der Rechte an der
Universität, Bern

Nordmørspostens trykkeri